

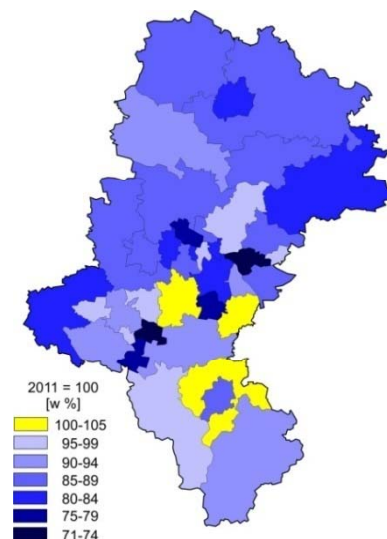
**Prof. dr hab. Jerzy Runge, dr Robert Krzysztofik,
dr Anna Runge, dr Sławomir Sitek**
Katedra Geografii Ekonomicznej
Wydział Nauk o Ziemi
Uniwersytet Śląski
Sosnowiec

Depopulacja województwa śląskiego

uwarunkowania – konsekwencje - wyzwania

Katowice, dn. 18.11.2013

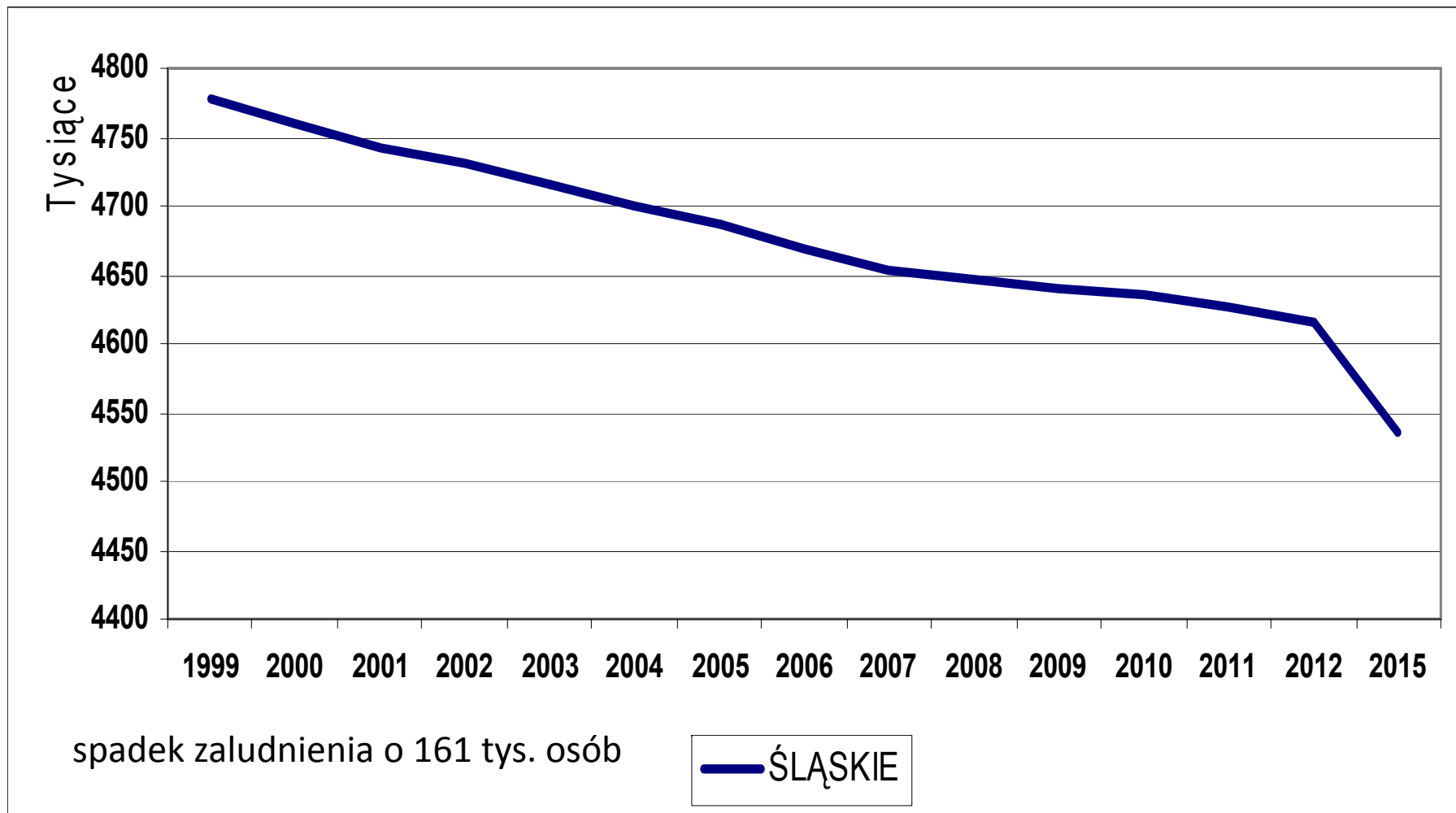
Zmiany zaludnienia w województwie śląskim w latach **1988-2020**

Liczba ludności w tys.	1988	2002	2012	2015	2020
	4 915,2 ^{*)}	4 731,5	4 615,9	4 575,0	4 447,1

Źródło: dane GUS, prognoza GUS

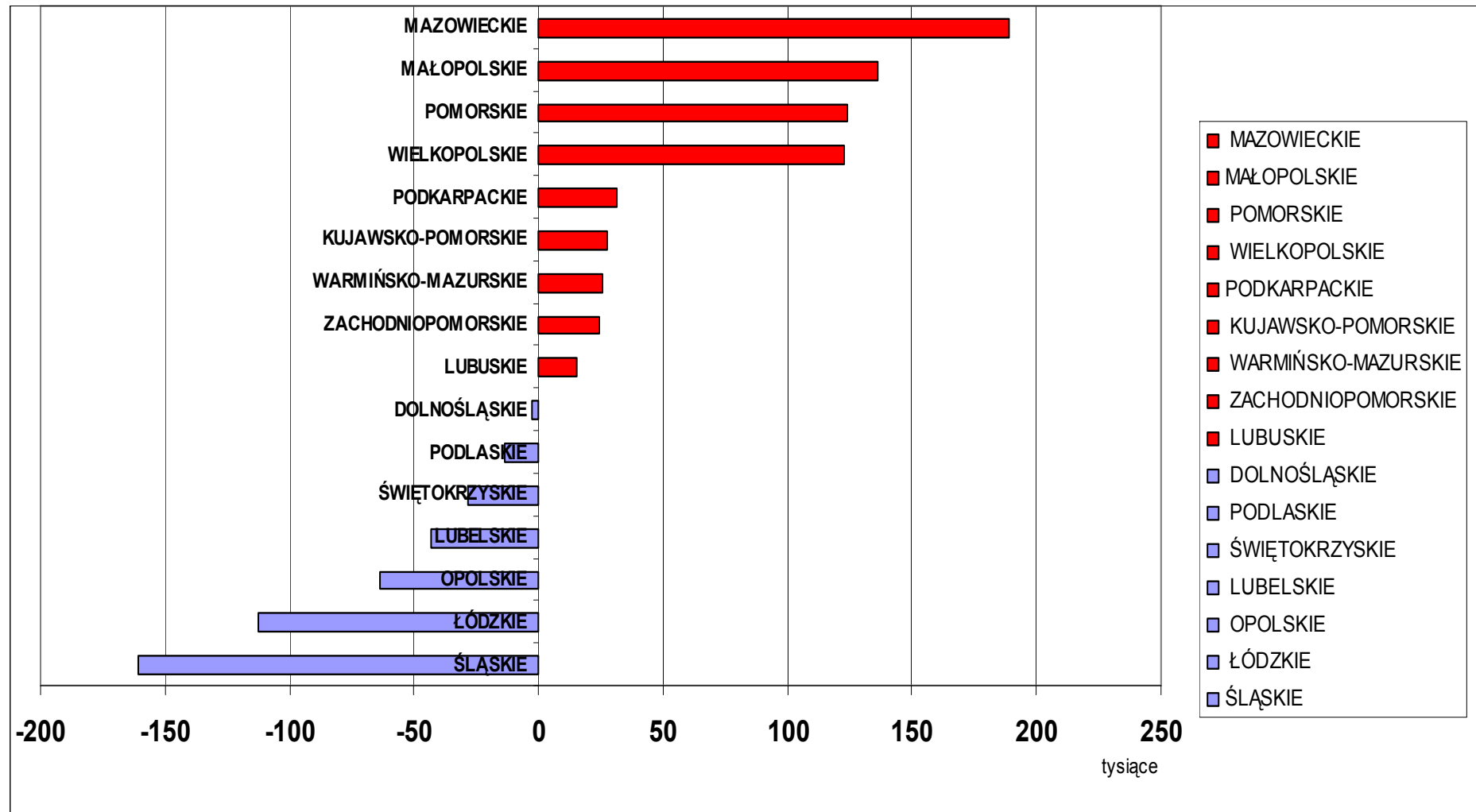
^{*)} przeliczenia danych za 1988 r. na obecny podział administracyjny: A. Runge, 2010, Procesy i struktury ludnościowe w woj. śląskim [w:] Procesy i struktury demograficzno-społeczne na obszarze województwa śląskiego w latach 1988-2008, wyd. Urząd Statystyczny Katowice.

Zmiany liczby ludności w województwie śląskim w latach 1999-2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Warszawa

Ubytek liczby ludności w województwie śląskim na tle zmian zaludnienia innych województw w latach 1999-2012

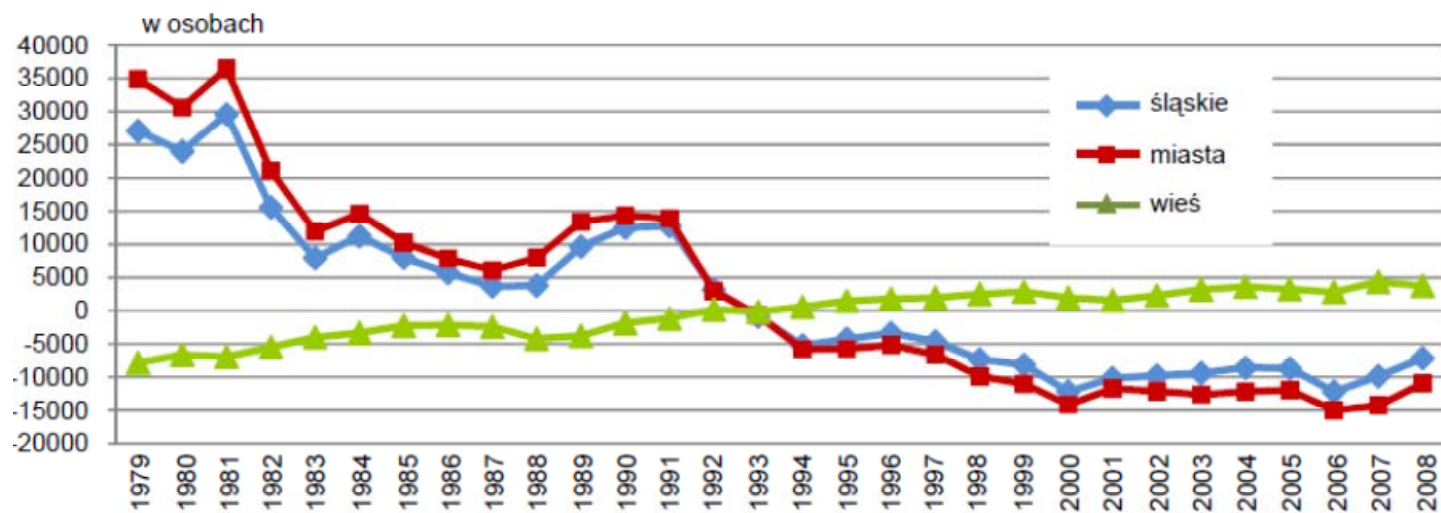
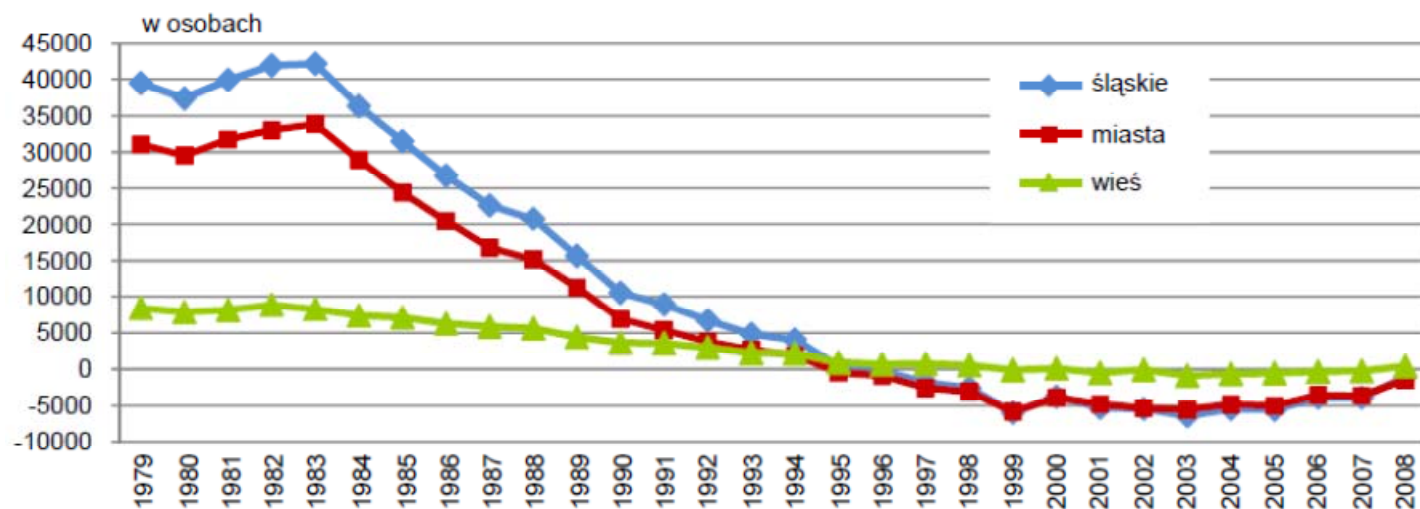
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Warszawa

Dynamika zaludnienia województw w latach 1999-2012

Polska	100,7	Dolnośląskie	99,9
Pomorskie	105,7	Podlaskie	98,9
Małopolskie	104,2	Lubelskie	98,0
Mazowieckie	103,7	Świętokrzyskie	97,8
Wielkopolskie	103,7	Śląskie	96,6
Warmińsko-mazurskie	101,8	Łódzkie	95,7
Lubuskie	101,5	Opolskie	94,0
Podkarpackie	101,5		
Zachodniopomorskie	101,4		
Kujawsko-pomorskie	101,3		

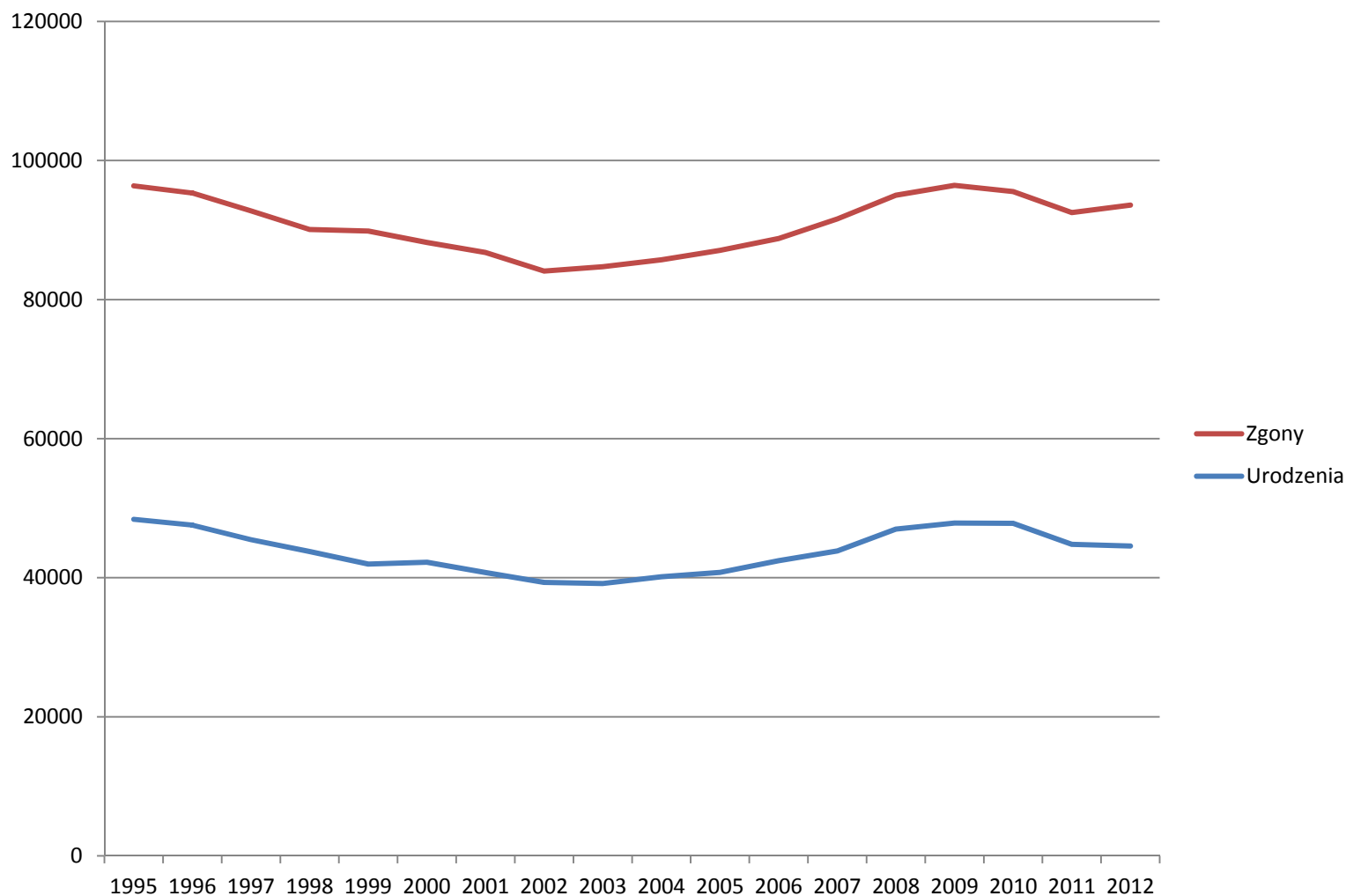
Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS

Przyrost naturalny i saldo migracji w latach 1979-2008

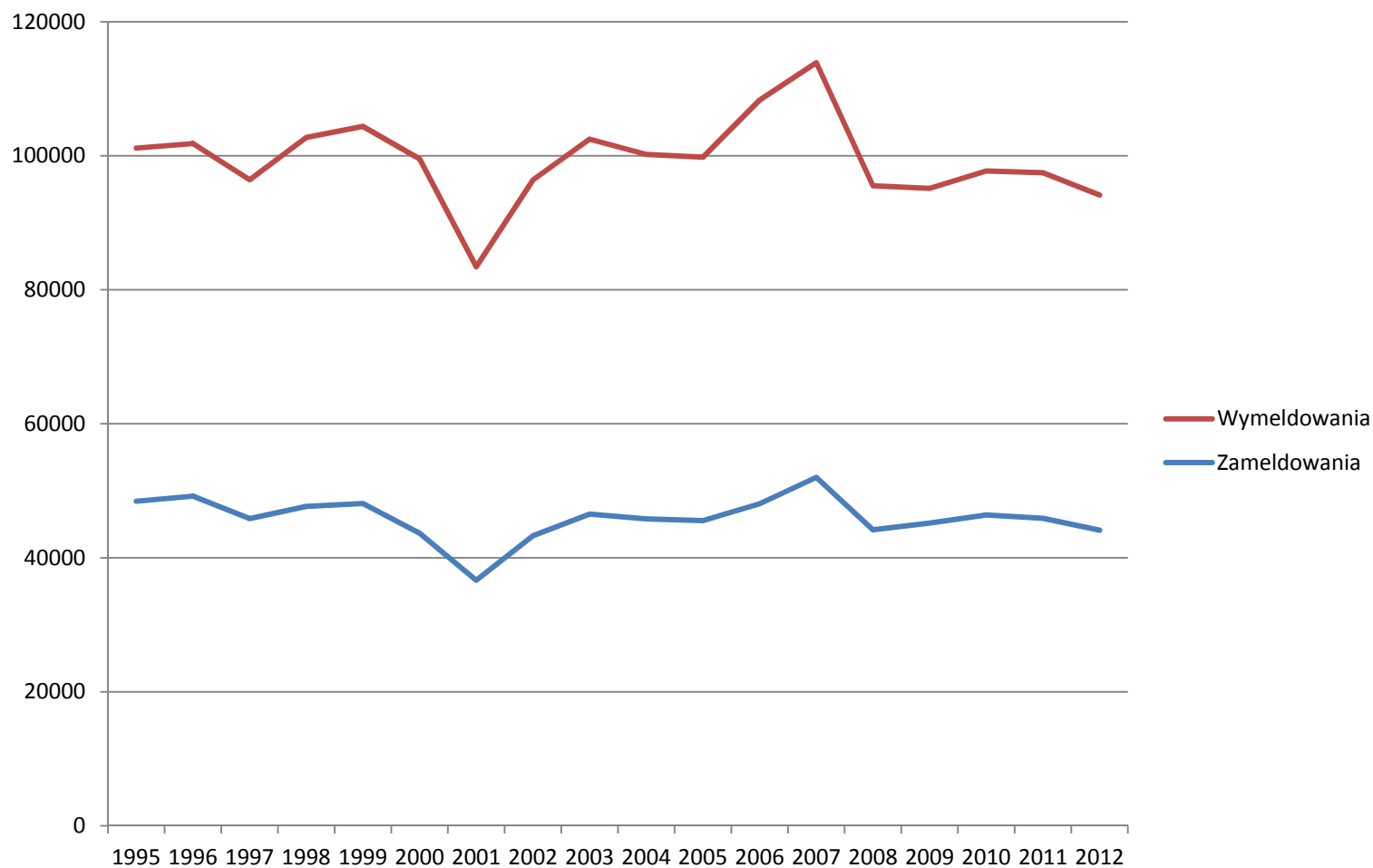
Runge A., 2010, Procesy i struktury ludnościowe w woj. śląskim [w:] Procesy i struktury demograficzno-społeczne na obszarze woj. śląskiego w latach 1988-2008, wyd. Urząd Statystyczny Katowice

Ruch naturalny ludności w woj. śląskim w latach 1995-2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Warszawa

Ruch migracyjny ludności w woj. śląskim w latach 1995-2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Warszawa

Uwarunkowania depopulacji

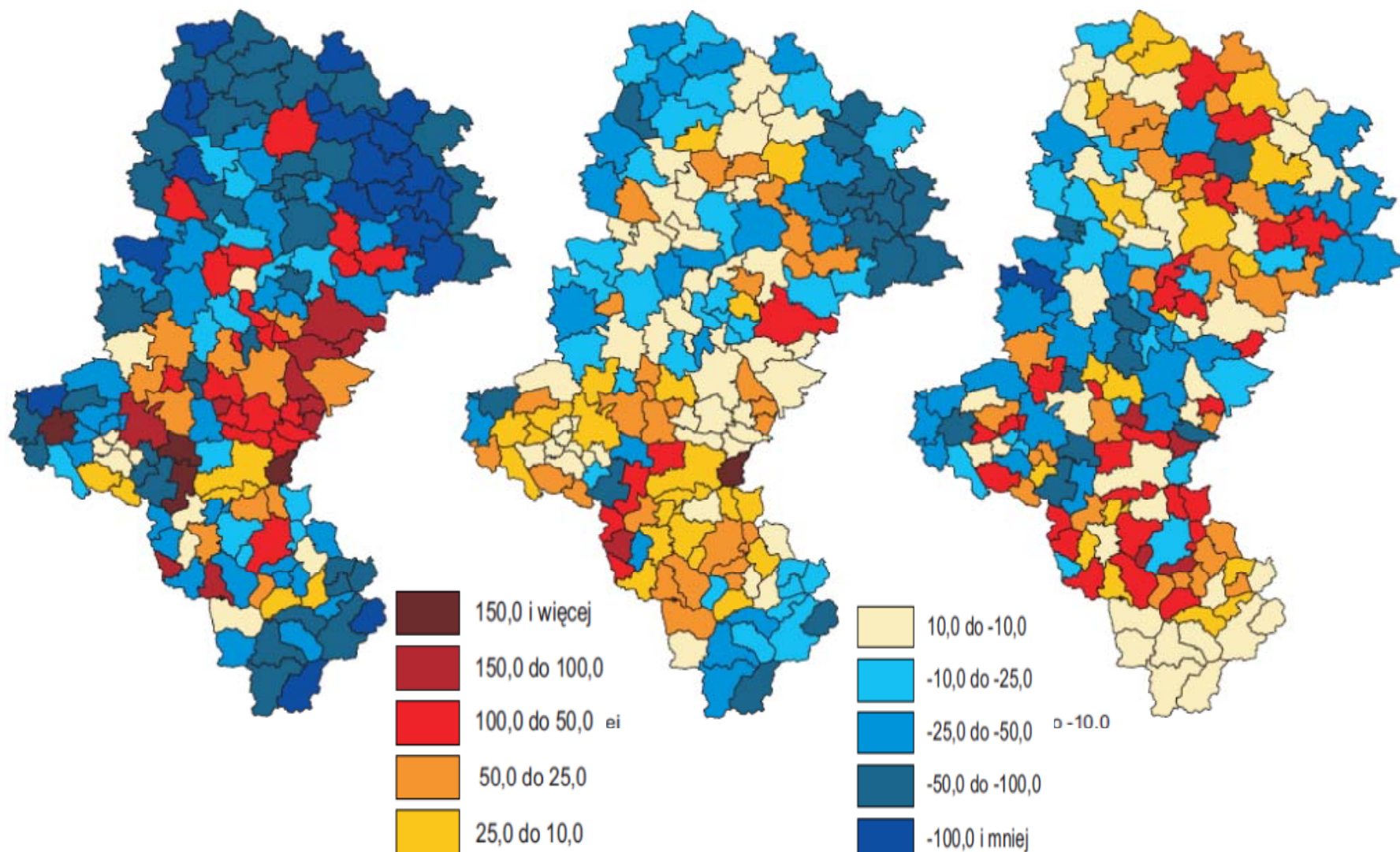
- Czynniki demograficzne (II przejście demograficzne, zmiany postaw prokreacyjnych, falowanie niżów i wyżów demograficznych),
- Czynniki społeczne (odpływ migracyjny młodzieży),
- Czynniki gospodarcze (bezrobocie, niskie uposażenia)

Saldo migracji na 1000 ludności w latach:

1979- 1988

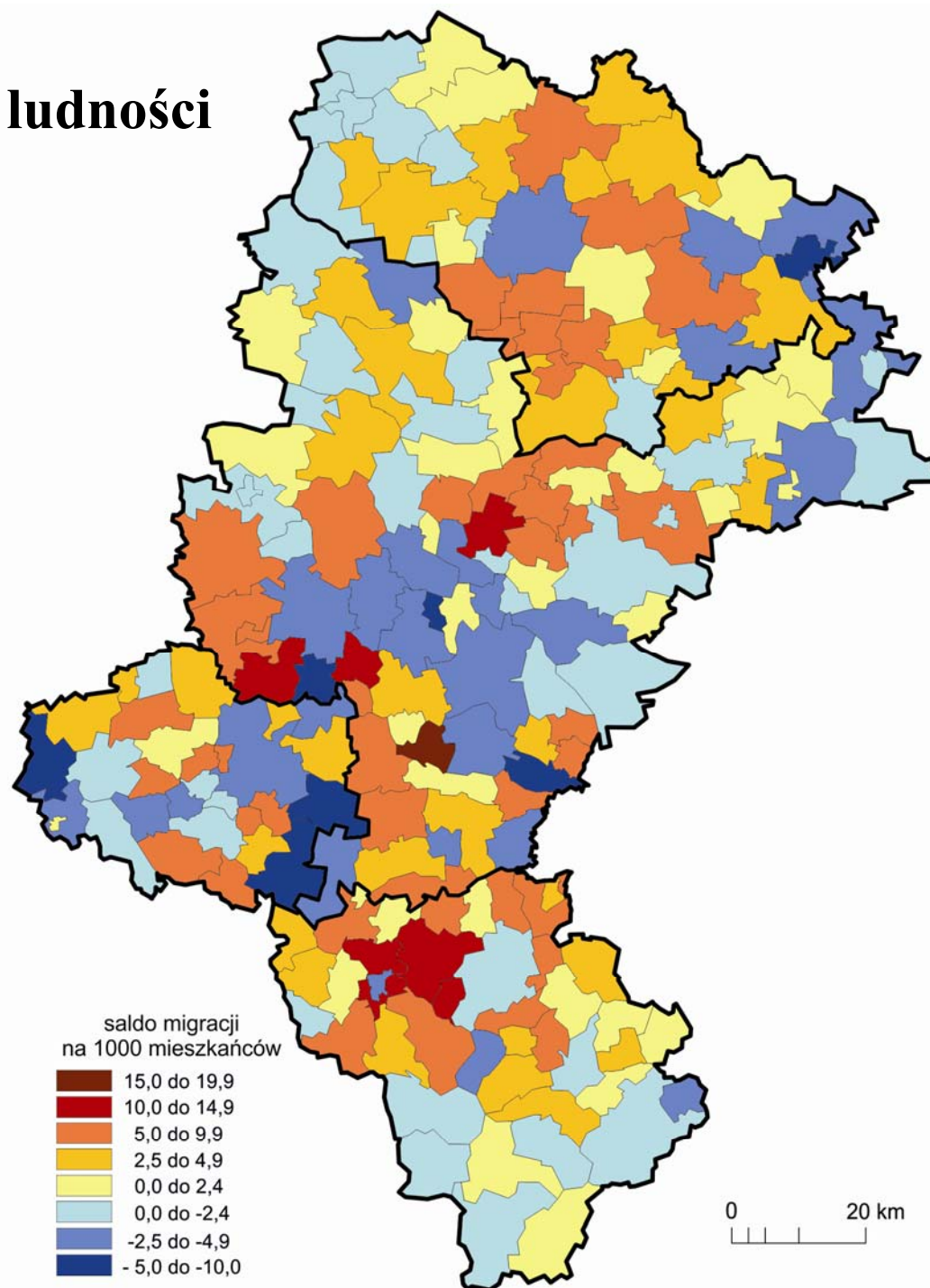
1989 - 1998

1999 - 2008

Źródło: A. Runge – Procesy i struktury ludnościowe w woj. śląskim [w:] Procesy i struktury demograficzno-społeczne na obszarze województwa śląskiego w latach 1988-2008, wyd. Urząd Statystyczny Katowice, 2010

Saldo migracji na 1000 ludności (średnia za lata 2010-2012)

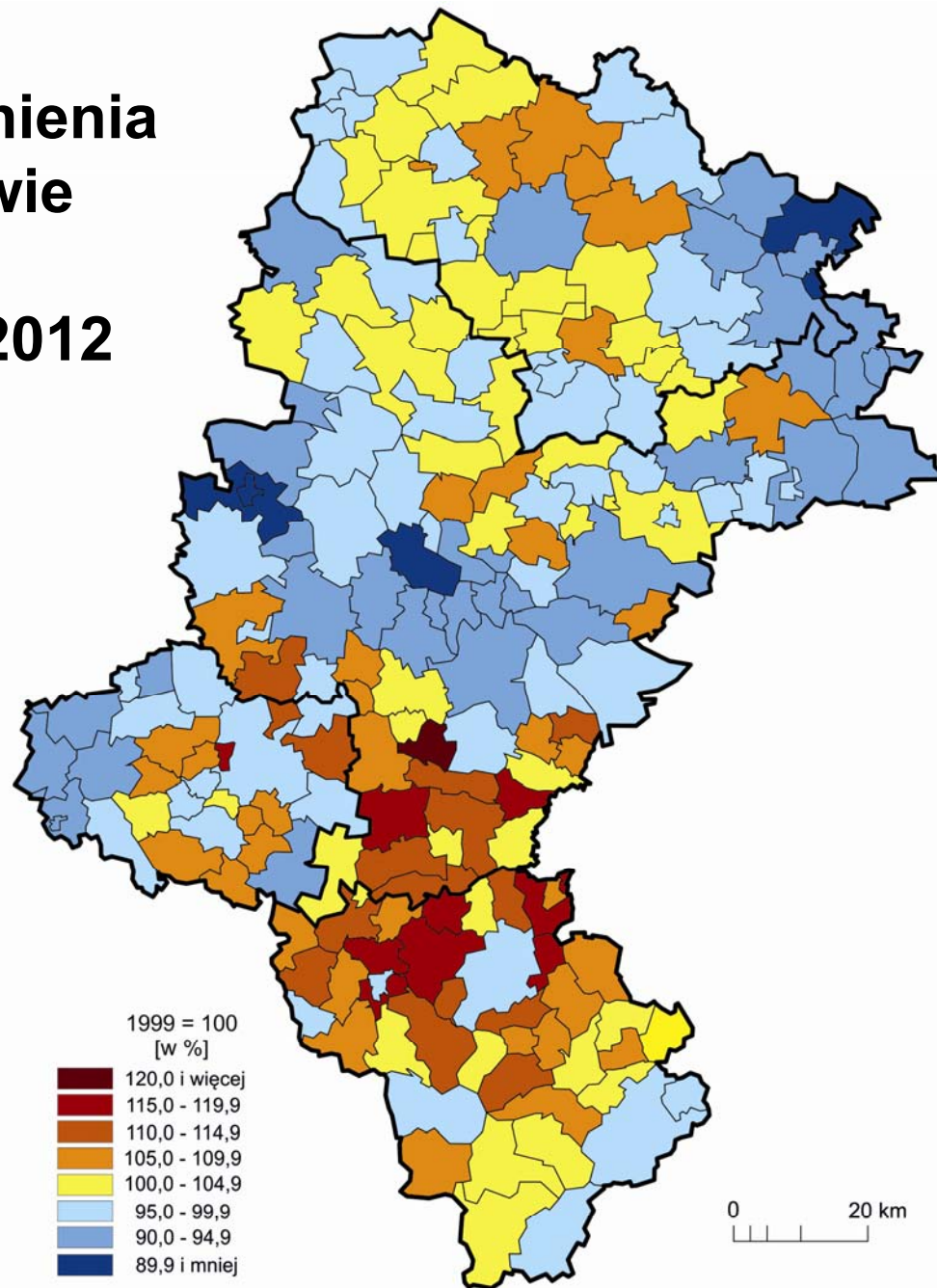
Źródło: Sitek S. i in., *Społeczno-gospodarcze oraz przestrzenne kierunki zmian regionalnego oraz lokalnych rynków pracy województwa śląskiego* – SGP WSL, 2013.

Bilans migracyjny województwa śląskiego w latach 1999-2012

Wyszczególnienie	Suma napływu		Suma odpływu		Saldo migracji
	liczba osób w tys.	%	liczba osób w tys.	%	liczba osób w tys.
Ogółem	635,4	100,0	753,0	100,0	-117,6
w tym: w obrębie woj. śląskiego	486,7	76,6	486,7	64,6	0
z / do innych województw (międzywojewódzkie)	127,1	20,0	166,2	22,1	-39,1
zagraniczne	21,6	3,4	100,1	13,3	-78,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Warszawa

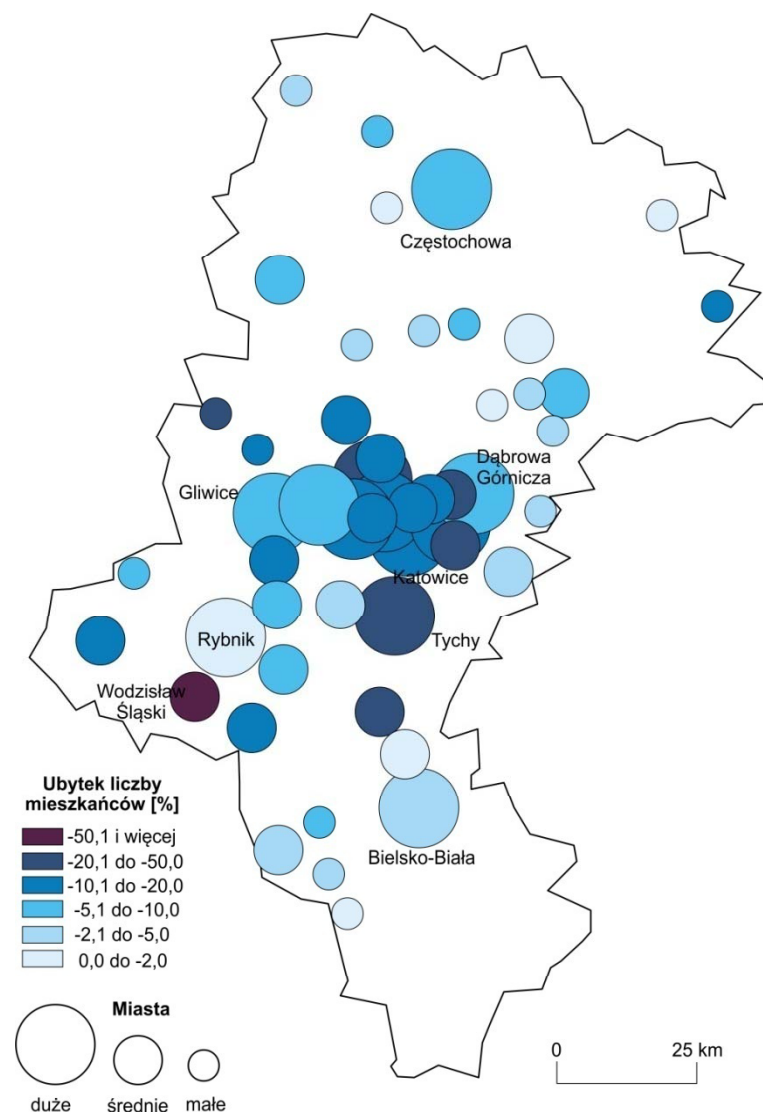
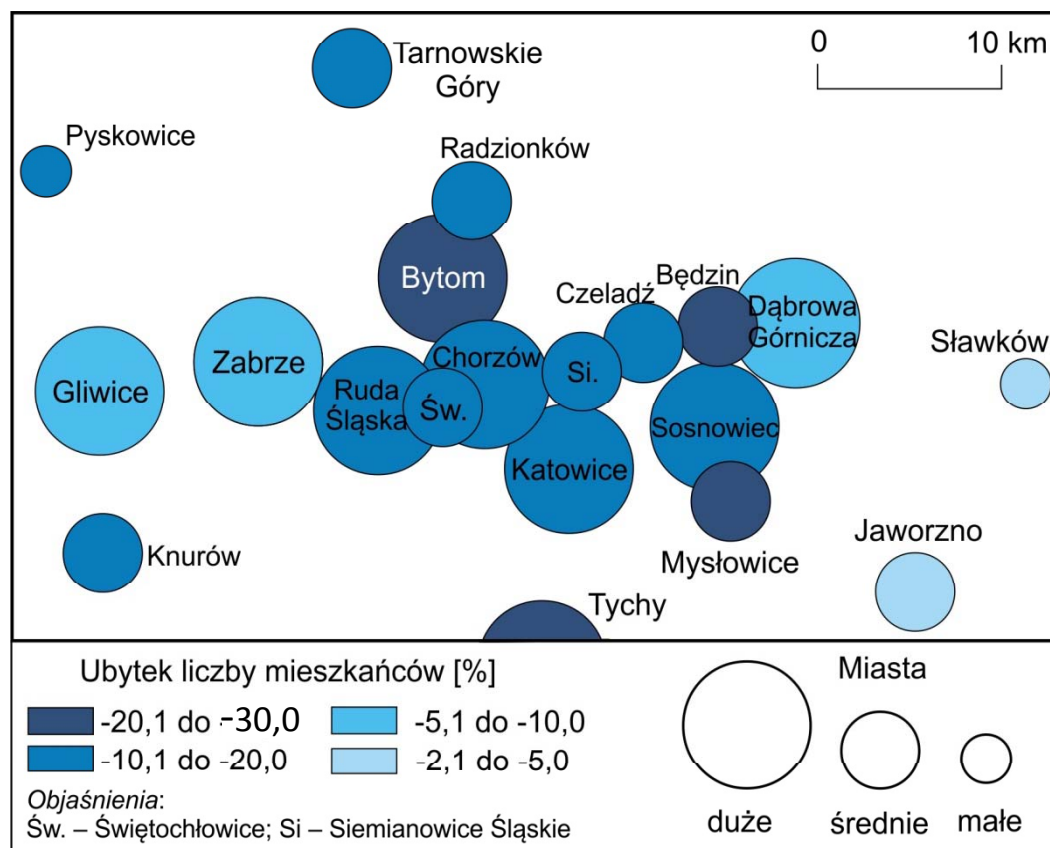
Dynamika zaludnienia w województwie śląskim w latach 1999-2012

Źródło: Sitek S., Runge J., Kłosowski F., Runge A., Petryszyn J., Pytel S., Kurpanik M., Spórna T., Zuzañska-Żyśko E., *Społeczno-gospodarcze oraz przestrzenne kierunki zmian regionalnego oraz lokalnych rynków pracy województwa śląskiego – SGP WSL*, Uniwersytet Śląski, Sosnowiec 2013.

Powszechna i permanentna depopulacja miast województwa śląskiego

Depopulacja miast w woj. śląskim 1990-2012

Źródło: Krzysztofik R., 2012.

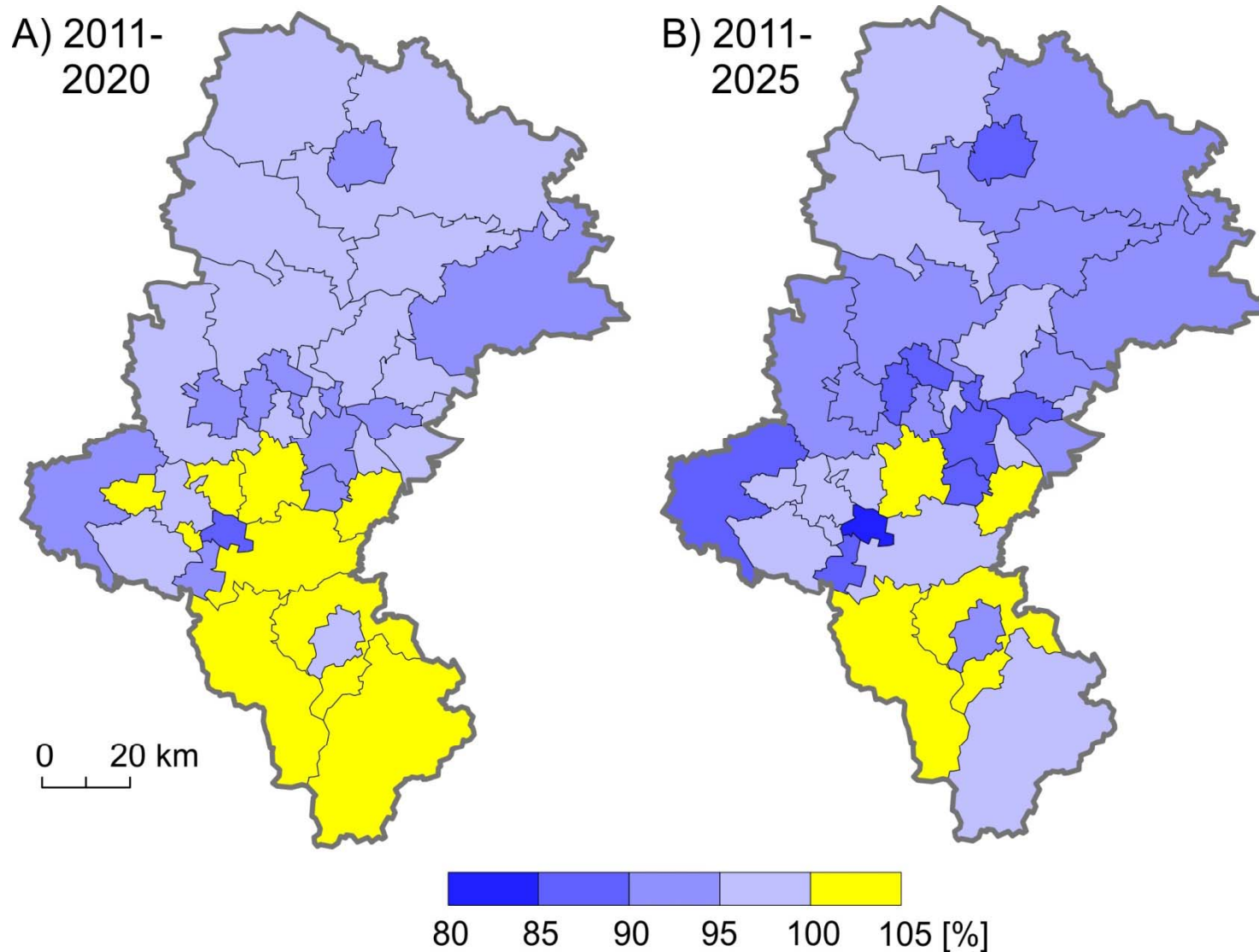
Składowe przyrostu/ubytku rzeczywistego ludności w latach 1999-2012

Powiaty i miasta na prawach powiatu	Ubytek rzeczywisty	Przyrost /ubytek naturalny	Saldo migracji	
			ogółem	w tym zagranicznych
ŚLĄSKIE	-172182	-54599	-117583	-78508
Katowice	-29995	-13597	-16398	-4433
Sosnowiec	-22906	-9951	-12955	-1005
Bytom	-19836	-4898	-14938	-6555
Częstochowa	-18637	-8799	-9838	-793
Ruda Śląska	-15623	-2279	-13344	-9476
Zabrze	-13936	-1048	-12888	-7608
Gliwice	-12905	-3315	-9590	-3541
Chorzów	-8151	-6315	-1836	-3817
Jastrzębie-Zdrój	-7326	3965	-11291	-1495
Dąbrowa Górnicza	-6324	-3824	-2500	-766
Powiat raciborski	-5897	-671	-5226	-6160
Tychy	-4929	3063	-7992	-1262

Ze względu na relację między kierunkami odpływu migracyjnego można tu wyróżnić miasta :

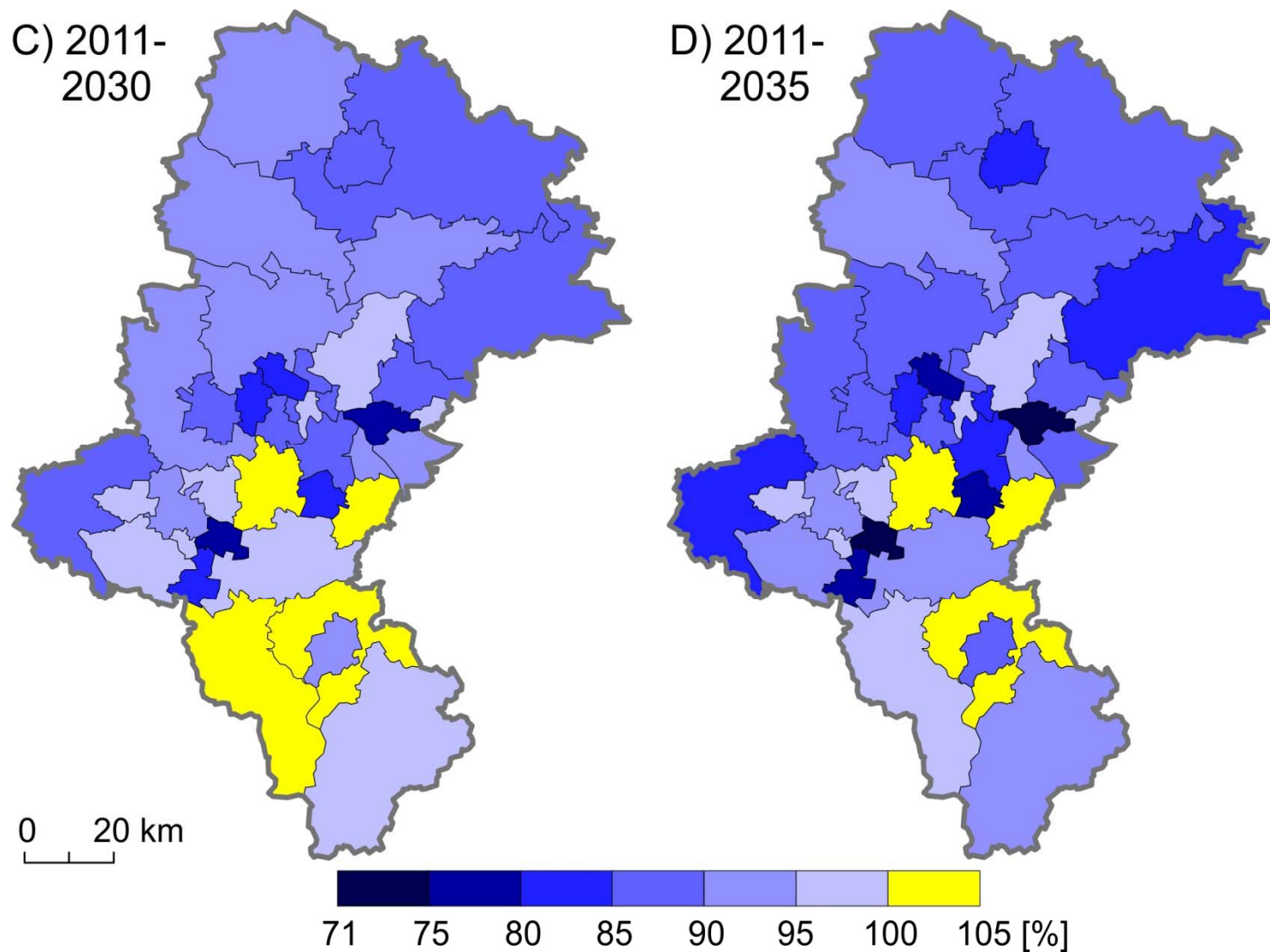
- generujące duży odpływ migracyjny przede wszystkim w ruchu wewnętrznym – Katowice, Sosnowiec, Tychy, Jastrzębie Zdrój, Żory;
- generujące duży odpływ migracyjny w ruchu wewnętrznym przy dużym udziale odpływu za granicę kraju – Bytom i Gliwice, Rybnik;
- dominującym odpływem za granicę kraju – Zabrze, Chorzów, Ruda Śląska.

Prognozowane zmiany liczby ludności dla powiatów woj. śląskiego w latach 2011- 2020 oraz 2011-2025

Źródło: opracowanie T. Spórna na podstawie danych GUS, Warszawa.

Prognozowane zmiany liczby ludności dla powiatów woj. śląskiego w latach 2011-2030 oraz 2011-2035

Źródło: opracowanie T. Spórna na podstawie danych GUS, Warszawa.

Zmiany zaludnienia w województwie śląskim w latach 1988-2020

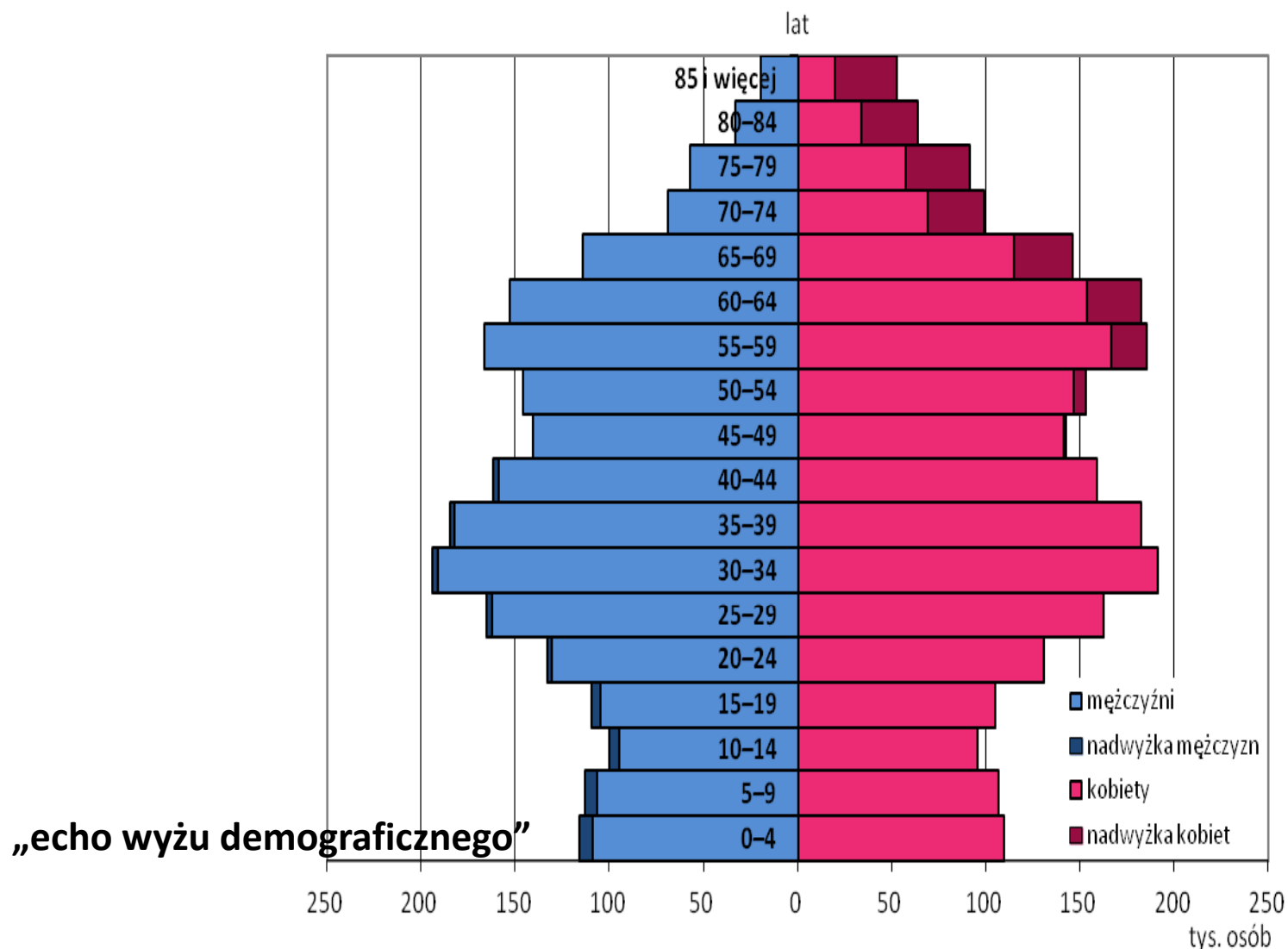
Liczba ludności	1988	2002	2012	2015	2020
ogółem	4 915 210^{*)}	4 731 533	4 615 870	4 575 040	4 447 088
w wieku 15 – 19 lat	338 906	388 284	243 556	216 030	193 080
w wieku 20 – 24	332 598	393 629	306 707	264 267	212 932

Źródło: prognoza GUS

^{*)} przeliczenia na obecny podział administracyjny A. Runge – Procesy i struktury ludnościowe w woj. śląskim
[w:] Procesy i struktury demograficzno-społeczne na obszarze województwa śląskiego w latach 1988-2008, wyd.
Urząd Statystyczny Katowice, 2010

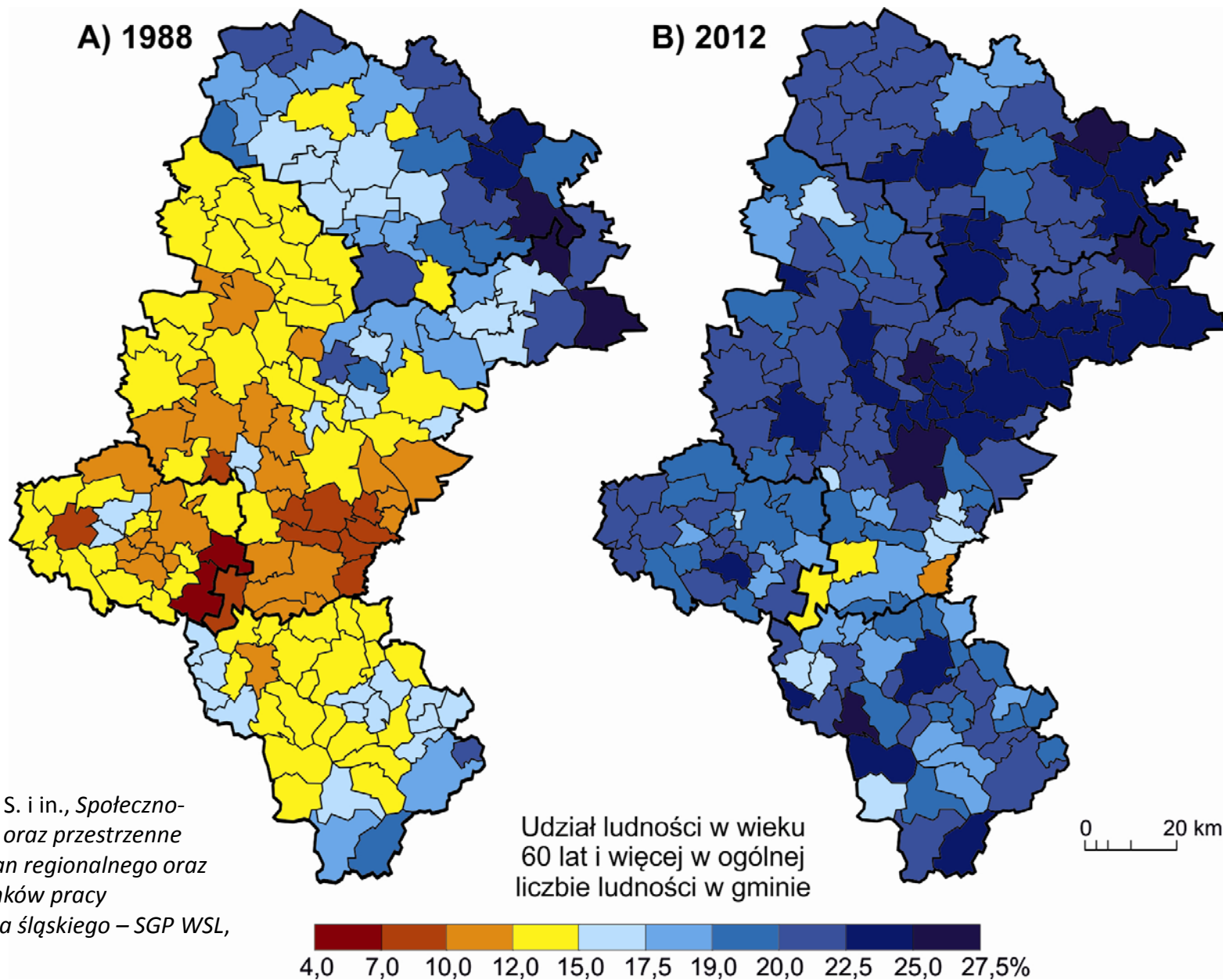
Struktura płci i wieku ludności w województwie śląskim

Prognoza na 2015 rok

Źródło: Sitek S. i in., *Spółeczno-gospodarcze oraz przestrzenne kierunki zmian regionalnego oraz lokalnych rynków pracy województwa śląskiego* – SGP WSL, 2013.

Starzenie się ludności w województwie śląskim

Udział ludności w wieku 60 i więcej lat w ogólnej liczbie ludności

Miasta i Powiaty	1988	2002	2012
	w %		
Województwo śląskie	13,1	17,2	21,9
Katowice	14,4	19,6	25,0
Sosnowiec	13,1	17,1	24,7
Tychy	8,7	14,1	20,7
Jastrzębie-Zdrój	4,8	12,5	22,4
Żory	4,8	8,7	18,2
Częstochowa	15,1	18,3	24,5
Powiat częstochowski	18,9	19,3	21,4

Źródło: Sitek S. i in., *Spółeczno-gospodarcze oraz przestrzenne kierunki zmian regionalnego oraz lokalnych rynków pracy województwa śląskiego* – SGP WSL, 2013.

Mediana wieku

	w 2000 r.	w 2011 r.	w 2011 r.
Polska	35,4 lat	38,4 lat	łódzkie 40,5 lat
woj. śląskie	36,7 lat	40,0 lat	opolskie 39,9 lat

Przyczyny postępującego starzenia ludności

- niska rozrodczość, powodująca brak zastępowalności biologicznej pokoleń, powodująca stałe zmniejszanie się udziału najmłodszych grup wieku w ogólnym zaludnieniu;
- odpływ ludzi młodych emigrujących za pracą poza granice województwa i kraju;
- poprawa warunków bytowych, opieki i profilaktyki zdrowotnej oraz wysokiej świadomości w zakresie własnego zdrowia wpłynie na stopniowe wydłużanie się czasu trwania życia;

Obciążenie ekonomiczne ludności

Podregiony	W latach:	1999	2002	2006	2012	2015
		na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada osób w wieku:				
Województwo śląskie	przedprodukcyjnym	37,6	32,7	28,1	26,4	26,9
	poprodukcyjnym	22,1	23,1	24,6	29,1	32,6
bielski	przedprodukcyjnym	41,7	36,8	31,9	29,6	29,9
	poprodukcyjnym	23,8	24,2	24,8	28,5	31,4
częstochowski	przedprodukcyjnym	37,8	33,0	28,6	26,1	25,9
	poprodukcyjnym	27,1	26,7	26,9	30,8	33,9
rybnicki	przedprodukcyjnym	40,4	35,2	30,0	27,9	28,9
	poprodukcyjnym	17,8	19,6	21,8	26,7	30,5
bytomski	przedprodukcyjnym	37,6	33,1	28,2	26,1	26,3
	poprodukcyjnym	21,8	23,6	25,8	29,5	33,2
gliwicki	przedprodukcyjnym	36,7	31,6	26,6	25,0	25,5
	poprodukcyjnym	20,9	22,5	24,6	29,1	31,9
katowicki	przedprodukcyjnym	34,7	30,4	26,7	24,9	26,2
	poprodukcyjnym	22,3	24,1	26,5	31,3	34,9
sosnowiecki	przedprodukcyjnym	32,9	28,0	24,2	23,7	24,2
	poprodukcyjnym	23,4	23,8	24,9	30,8	35,6
tyski	przedprodukcyjnym	42,2	35,9	29,9	28,1	28,8
	poprodukcyjnym	18,2	19,2	20,2	23,8	27,3

Obciążenie ekonomiczne w regionie częstochowskim w latach 1988-2020 (stan i prognoza)

Wyszczególnienie	W latach :		1988	2002	2006	2012	2015	2020
	na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada osób w wieku:							
Województwo śląskie	przedprodukcyjnym		47,5	32,7	28,1	26,4	26,9	28,9
	poprodukcyjnym		18,7	23,1	24,6	29,1	32,6	39,5
Częstochowa	przedprodukcyjnym		45,0	29,0	25,2	23,9	24,9	27,2
	poprodukcyjnym		21,5	25,5	26,4	32,9	36,7	45,5
Powiat częstochowski	przedprodukcyjnym		48,1	37,0	31,8	27,8	25,8	26,0
	poprodukcyjnym		29,1	28,8	27,8	28,6	31,3	37,4
Powiat kłobucki	przedprodukcyjnym		50,9	38,6	33,2	28,8	28,1	29,1
	poprodukcyjnym		26,7	26,9	27,1	29,0	30,6	35,5
Powiat myszkowski	przedprodukcyjnym		48,2	34,2	29,1	26,8	26,4	27,4
	poprodukcyjnym		25,7	27,2	26,9	30,3	33,4	40,5

Zmiany rozmiarów zasobów pracy w województwie śląskim

(liczba ludności w wieku produkcyjnym w tys. osób)

Podregiony	1988	1999	2002	2012	2015	2020
Woj. śląskie	2 953,5	2 992,9	3 036,8	2 970,0	2 841,7	2 639,8
bielski	359,6	386,8	399,7	420,0	408,8	391,5
częstochowski	318,7	331,0	339,1	336,2	323,1	298,8
rybnicki	387,4	410,9	416,6	413,6	389,9	363,7
bytomski	303,8	299,7	299,7	288,1	275,9	255,7
gliwicki	340,6	332,5	333,6	312,2	304,5	280,8
katowicki	559,1	520,0	515,8	485,3	458,9	424,3
sosnowiecki	475,4	473,8	485,9	457,2	434,6	394,8
tyski	209,0	238,2	246,3	257,4	245,9	230,2

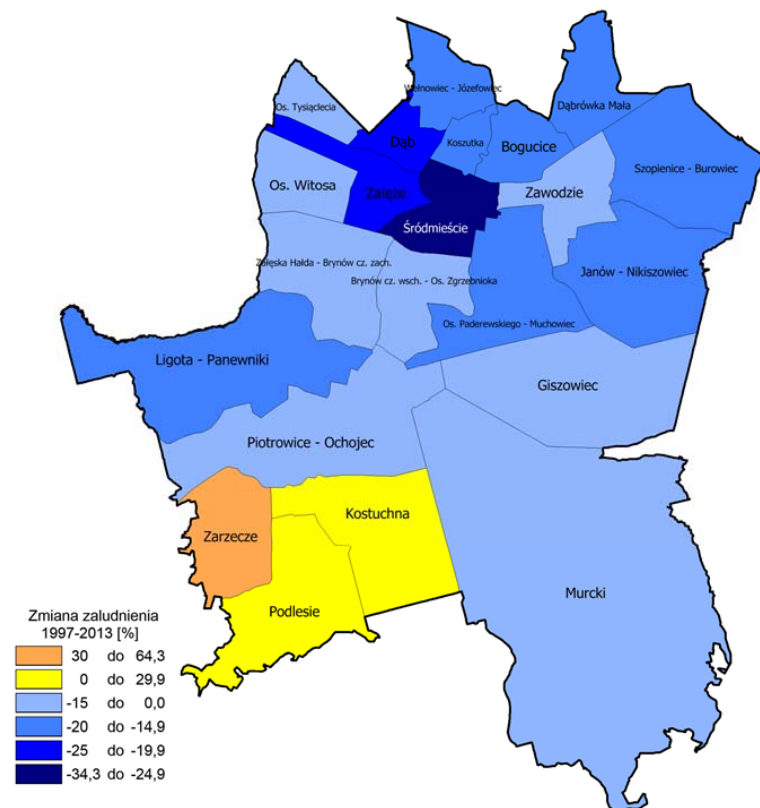
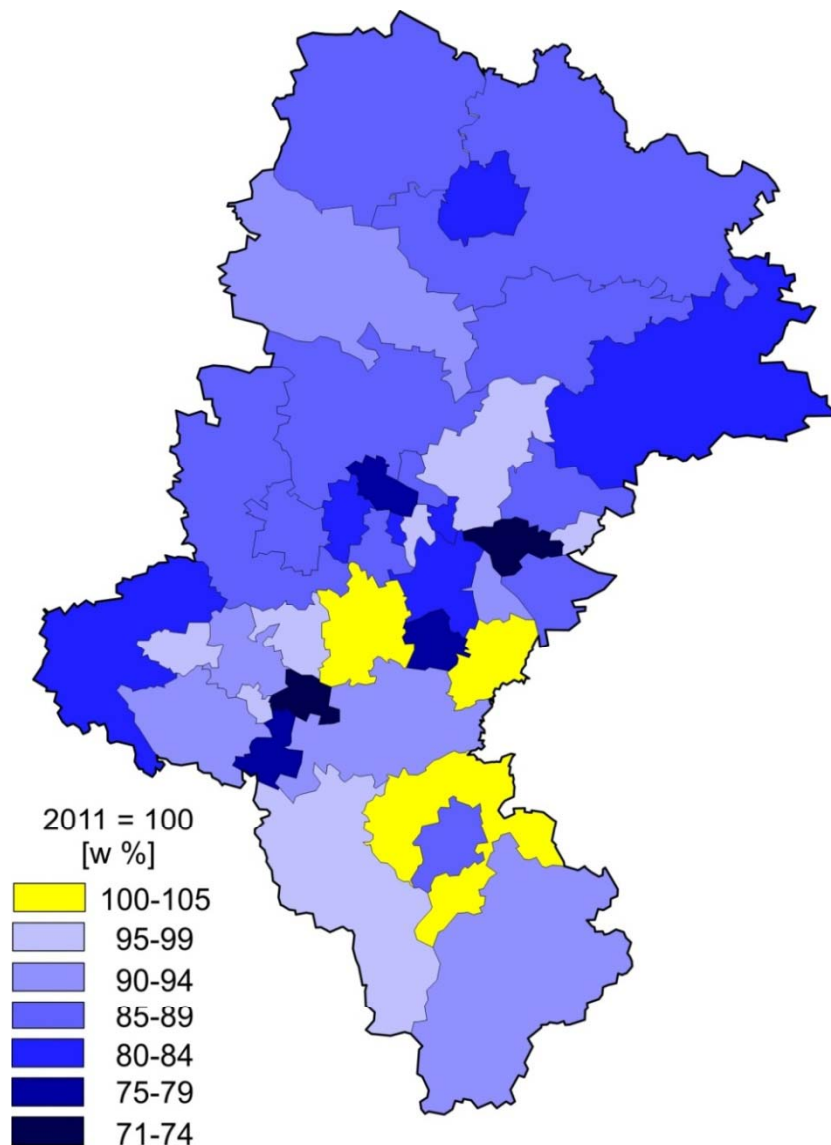
Źródło: Sitek S. i in., *Spółeczno-gospodarcze oraz przestrzenne kierunki zmian regionalnego oraz lokalnych rynków pracy województwa śląskiego – SGP WSL*, 2013.

Wnioski

1. Niekorzystne i trwałe tendencje zmian demograficznych będą powodować zmniejszenie rozmiarów zasobów pracy ale także będą zmieniać strukturę tych zasobów.
2. Obok niedoborów ilościowych pojawią się niedobory jakościowe (zawody deficytowe), co zweryfikuje strukturę kształcenia zawodowego na poszczególnych szczeblach edukacji.

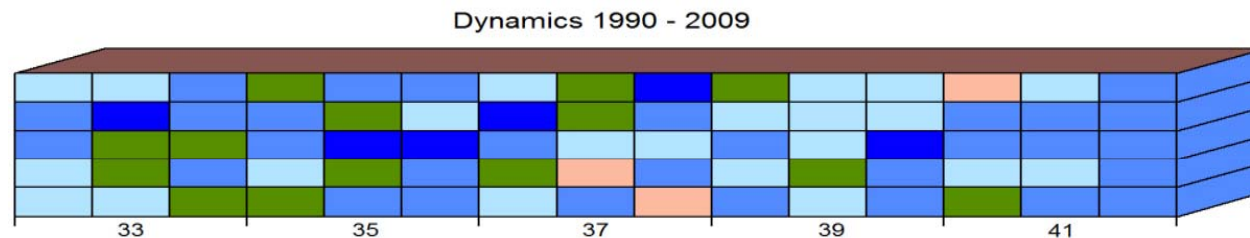
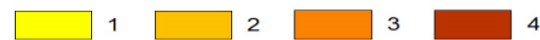
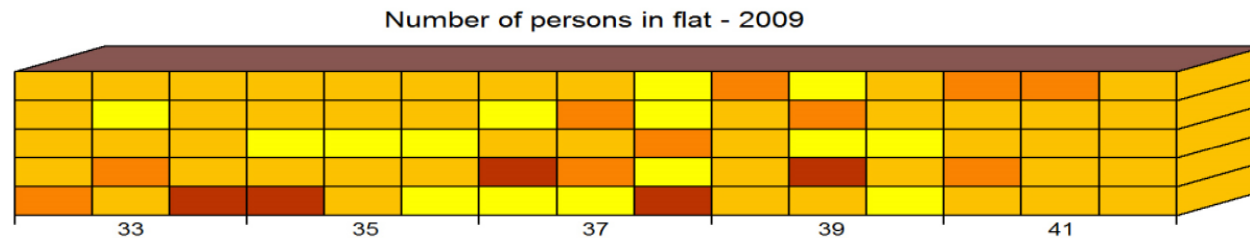
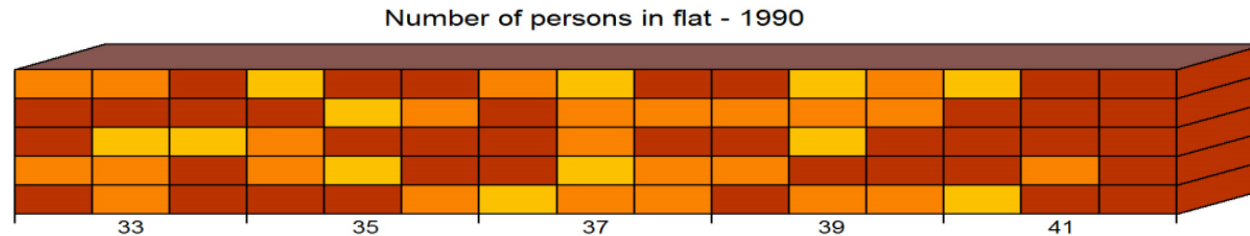
Trwają: powszechna i permanentna depopulacja oraz pustoszenie województwa śląskiego!

Opr. Robert Krzysztofik

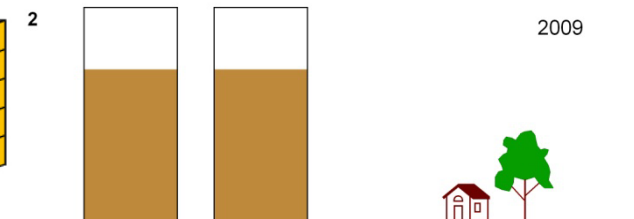
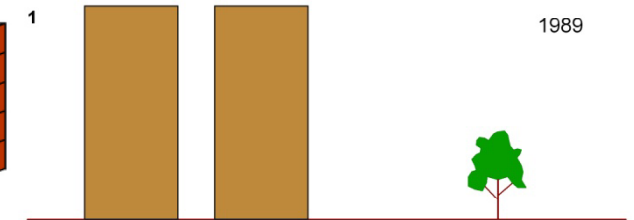

Problemy przestrzenne i infrastrukturalne

Po pierwsze pustoszenie zabudowy

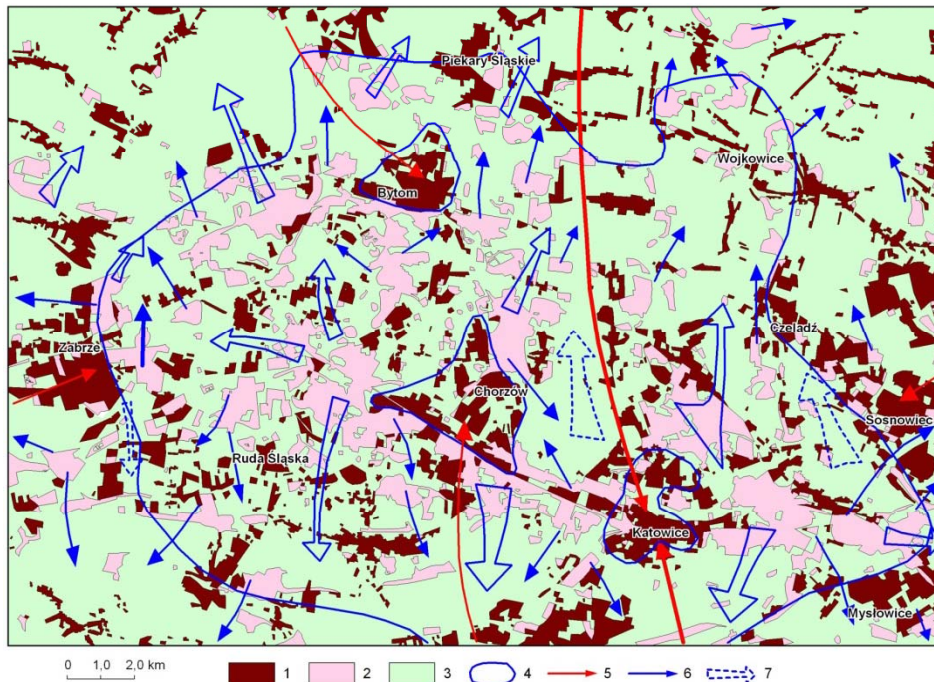

33, 35,... - number of staircase

A ponadto:

- Bliskość i konkurencja Krakowa i Wrocławia,
- Policentryczność województwa i jego konurbacje miejskie,
- Obszary, miasta i dzielnice miast funkcjonalnie dereliktowe oraz „już niepotrzebne”,
- „Odpychający” krajobraz miejski i podmiejski.

Odpowiedzi na kurczenie się miast

- Działania samorządów,
- Działania na poziomie centralnym,
- Projekt *Shrink Smart* i jego efekty,
- Świadomość społeczna i rola mediów

Wyzwania wobec wyhamowywania kurczenia się

- Planistyczne – kurczenie się woj. śląskiego i jego miast jako wyzwanie,
- Organizacyjne – decydenci i interesariusze wobec kurczenia się regionu i jego miast,
- Ekonomiczne – środki finansowe na wyhamowywanie zjawiska kurczenia się woj. śląskiego i miast.

Działania na dziś

- Przełamanie tabu wobec problemu,
- II Kontrakt (Demograficzny) dla Województwa Śląskiego,
- Specjalna agenda demograficzna dla regionu w ujęciu planów i strategii krajowych.

Dziękujemy Państwu za uwagę